NASIONALE SENIOR SERTIFIKAAT-EKSAMEN
NOVEMBER 2021

GESKIEDENIS: VRAESTEL II

Tyd: 3 uur | 200 punte

LEES ASSEBLIEF DIE VOLGENDE INSTRUKSIES NOUKEURIG DEUR

1. Hierdie vraestel bestaan uit 10 bladsye en 'n Bronmateriaalboekie van 6 bladsye (i–vi). Maak asseblief seker dat jou vraestel volledig is. Verwyder die Bronmateriaalboekie uit die middel van die vraestel.

2. Lees die vrae noukeurig deur.

3. Hierdie vraestel bestaan uit:

   Afdeling A, wat die volgende insluit:
   - Visuele bronontleding
   - Tekstuele bronontleding
   - Huidige kwessies in die media

   EN

   Afdeling B, wat die volgende insluit:
   - Brongebaseerde vrae, wat die Bronmateriaalboekie gebruik
   - Kennisgebaseerde vrae

   EN

   Afdeling C, wat die volgende insluit:
   - Brongebaseerde opstel, wat die Bronmateriaalboekie gebruik

4. Alle vrae moet beantwoord word.

5. Nommer jou antwoorde presies soos die vrae genommer is.

6. Laat 'n reël tussen jou antwoorde oop.

7. Dit is in jou eie belang om leesbaar te skryf. Werk op 'n geordende wyse en bied jou antwoorde so netjies as moontlik aan.

8. Kandidate moet aandag aan die puntetoekenning skenk. Tensy anders aangedui, word twee punte vir 'n geldige feit toegeken. Dit beteken dat 'n vraag wat vier punte tel, twee feite vereis.

9. Gebruik die bronne wat verskaf word om jou antwoord te formuleer, tensy daar spesifiek opdrag gegee word om jou eie kennis te gebruik.

IEB Copyright © 2021

HIERDIE BLADSY IS DOELBEWUS OOPGELAAT

IEB Copyright © 2021

AFDELING A INDIVIDUELE BRONONTLEDING

VRAAG 1 VISUELE BRONONTLEDING

Hierdie foto, wat in 1968 geneem is, wys hoe vroue Viëtnam-oproepkaarte verbrand. Dit verskyn in 2017 in 'n aanlyn-artikel in die *New York Times* getiteld: *'How the Draft Reshaped America*', deur Amy J. Rutenberg. Die fotograaf was Fred W. McDarrah, 'n Amerikaanse personeelfotograaf van *The Village Voice* en skrywer. Hy is veral bekend vir die dokumentering van die kulturele verskynsel bekend as die Beat Generation sedert die ontstaan daarvan in die 1950's.

[Fred W. McDarrah/Getty Images. 1968. [AANLYN] by: <https://www.nytyds.com/2017/10/06/opinion/vietnam-draft.html> Verkry 9 Januarie 2021]

1.1 Identifiseer EEN visuele leidraad op die foto wat toon dat die mense wat by hierdie voorval betrokke was, voorstanders van vrede was. (2)

1.2 Hoe vestig die foto jou aandag op die brandende oproepkaarte? Verskaf TWEE punte. (4)

1.3 Gebruik jou eie kennis om te ontleed hoe die volgende groepe moontlik op hierdie foto sou reageer:

1.3.1 die Amerikaanse publiek (TWEE punte) (4)

1.3.2 die Amerikaanse regering (TWEE punte) (4)

1.4 As daar in ag geneem word dat slegs mans tydens die Viëtnam-oorlog in die weermag opgeneem is, waarom is dit belangrik dat vroue op die foto oproepkaarte verbrand? Skryf EEN punt neer. (2)

1.5 Noem TWEE sterkpunte van hierdie foto as historiese bewys vir 'n historikus wat die aard van protes teen die Viëtnam-oorlog ondersoek. (4)

[20]

VRAAG 2 TEKSTUELE BRONONTLEDING

Dié is 'n uittreksel uit 'n artikel genaamd *'The South Africa–Angola Talks, 1976–1984: 'A Little-known Cold War Thread*', wat in 2011 geskryf is deur Christopher Saunders, 'n voormalige lid van die Departement Historiese Studies, Universiteit van Kaapstad. Dit beskryf Suid-Afrika se verhouding met Angola in die 1970's.

... Betrekkinge tussen Suid-Afrika en Angola het dramaties verander as gevolg van die Lissabon-staatsgreep teen die einde van April 1974, want alhoewel die Portugese tot 11 November 1975 in nominale* beheer van Angola gebly het, is die land spoedig deur burgeroorlog en eksterne ingryping uitmekaar geruk*. Die Suid-Afrikaanse regering het nie meer 'n vriendelike buurman daar gehad nie en het nou die vooruitsig gehad van 'n vyandige regering in Luanda sodra die land onafhanklik word, een wat aan SWAPO bystand* en steun sou verleen en basisse sou voorsien waar MK-kaders opgelei kon word voordat hulle na Suid-Afrika terugkeer om te veg.

Op 11 November 1975 het die MPLA homself in Luanda as die regering van 'n onafhanklike Angola verklaar. Die VSA kon nie daarin slaag om te verhoed dat 'n marionetparty van die Sowjetunie aan die bewind kom nie, en die groot Kubaanse militêre mag wat in Angola gestasioneer was, is deur sowel die VSA as die Suid-Afrikaners as werktuie onder bevel van Moskou en as 'n agent van die Sowjet-ekspansionisme beskou.

Vir die Suid-Afrikaanse regering het die koms van die Kubane, meer as die totstandkoming* van die MPLA-bewind, beteken dat 'n groot nuwe bedreiging ontwikkel het in 'n land in die streek waarin hy homself as hegemonies* beskou het. In Pretoria sowel as in Washington is gevrees dat die Kubane elders in die streek kon ingryp. Politici en burokrate in Pretoria, sterk beïnvloed deur regsgesindes in die Amerikaanse administrasie, het Moskou se doel as 'n bewindsoorname van die hele suidelike Afrika beskou. In so 'n konteks was daar geen sprake dat die VSA of Suid-Afrika diplomatieke betrekkinge met die nuut-onafhanklike Angola sou aangaan nie, en die Suid-Afrikaners het voortgegaan om Jonas Savimbi se UNITA-rebelle aktief te steun...

[Aangepas van Christopher Saunders. 2011. *The South Africa-Angola Talks, 1976–1984: A Little-known Cold War Thread* [AANLYN] Beskikbaar by: <http://www.scielo.org.za/scielo.php?script=sci_arttext&pid=S0259-01902011000100007>, Verkry 9 Januarie 2021]

*nominale – slegs in naam
*uitmekaar geruk – verdeel, gewelddadig geskeur
*bystand – steun, hulp tydens swaarkry en nood
*totstandkoming – die aankoms van 'n noemenswaardige persoon of ding
*hegemonies – wanneer 'n organisasie of groep meer mag, beheer of aansien as ander het

IEB Copyright © 2021

2.1 Gebruik die eerste paragraaf van die bron om te verduidelik waarom die Suid-Afrikaanse regering besorg was oor die oorgawe van mag deur Portugal aan die MPLA in Angola. Verskaf DRIE punte. (6)

2.2 **Vind 'n historiese konsep in die bron wat die beste by elkeen van die volgende definisies pas. Skryf slegs die historiese konsep neer. Geen verduideliking is nodig nie.**

2.2.1 'n Groep aktiviste in 'n kommunistiese of ander rewolusionêre organisasie. (2)

2.2.2 Mense wat die konserwatiewe of reaksionêre afdeling van 'n politieke party of stelsel steun of daaraan behoort. (2)

2.3 In watter mate het die Suid-Afrikaanse regering die Kubaanse teenwoordigheid in Angola as gevaarlik beskou? Gee TWEE aanhalings uit die bron om jou antwoord te staaf. (6)

2.4 Die laaste paragraaf dui daarop dat die Sowjet-Unie gepoog het om die hele suidelike Afrika oor te neem. Gebruik jou eie kennis om te verduidelik of die USSR hierin geslaag het. (4)

[20]

VRAAG 3 HUIDIGE KWESSIE IN DIE MEDIA

Dié is 'n uittreksel uit 'n artikel geskryf deur Mohammed Elnaiem en op 17 September 2020 in *JSTOR Daily* gepos. Dit vergelyk die dood van Stephen Biko met dié van George Floyd.

Die dood van Steve Biko, herbesoek

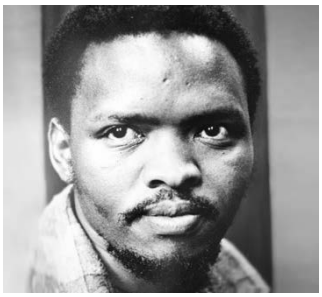

... Soos die dood van George Floyd, het Biko se dood 'n wêreldwye beweging teen rassisme ontketen*. Sy buitegeregtelike* moord het apartheid Suid-Afrika op die wêreldverhoog in die verleentheid gestel, net soos Floyd se dood die Verenigde State in die verleentheid gestel het. **(Paragraaf 1)**

Alhoewel Biko 'n aktivis was en George Floyd 'n gewone burger, was hul dood in een belangrike opsig soortgelyk: twee swart mense wie se dood tydens die ondersoek en lykskouing betwis is. **(Paragraaf 2)**

George Floyd is op 25 Mei 2020 deur die polisie vermoor ... Die volgende dag het die Hennepin County Medical Examiner's Office beslis dat die oorsaak van die dood 'kardiopulmonale hartstilstand' was, wat onderwerping* tydens wetstoepassing, dwang en nekkompressie bemoeilik het'. Die verslag het bygevoeg dat 'n bydraende faktor tot die hartversaking wat George Floyd se dood veroorsaak het, die sterk dwelms fentaniel en metamfetamien was. Hierdie siening is betwis deur die privaat-ondersoekers wat deur die Floyd-familie aangestel is, wat beslis het dat sy dood deur 'versmoring* weens volgehoue druk' veroorsaak is ... **(Paragraaf 3)**

Lykskouings wat deur wetstoepassers uitgevoer word, is lank reeds 'n politieke geskilpunt*. Dit weeg swaar in die hof en kan 'n narratief verskaf wat die staat veroordeel of vryspreek*. Om dieselfde rede, in die nasleep van Steve Biko se dood, het dokters in die British Medical Journal hartstogtelik gedebatteer oor hoe hy gesterf het – en wat die rol van wit Suid-Afrikaanse dokters in die proses was. Britse dokters het die Suid-Afrikaanse Mediese Raad (MASA) veroordeel, terwyl Suid-Afrikaanse dokters ter verdediging teruggekap* het. **(Paragraaf 4)**

'Die meeste lesers sal geskok wees oor die berigte oor die ondersoek na Steve Biko,' het R. Hoffenberg, 'n dokter van die Queen Elizabeth-hospitaal in Birmingham, Engeland, in 1978 geskryf: Drie senior mediese praktisyns ... het tydens die ondersoek getuienis gelewer wat as uiters onbevredigend beskou kan word ... Dr. Ivor Lang het later erken dat hy 'n 'uiters foutiewe' mediese sertifikaat op versoek van kolonel Goosen van die veiligheidspolisie uitgereik het. **(Paragraaf 5)**

… C.E.M. Viljoen, die sekretaris-generaal van MASA, ... het uitgebrei dat 'MASA volle vertroue in die Suid-Afrikaanse regsbank het', dieselfde regsbank wat die drie dokters vrygespreek het op aanklag van vervalste verslae en kriminele nalatigheid. 'n Ondersoek het later getoon dat Biko dood is aan 'n traumatiese breinbesering, ... daar was duidelike bewyse van marteling in die verslag wat hulle geskryf het ... **(Paragraaf 6)**

[Aangepas van: Mohammed Elnaiem. 17 September 2020. JSTOR Daily. [AANLYN] Beskikbaar by: <https://daily.jstor.org/the-death-of-steve-biko-revisited/>, verkry op 9 Januarie 2021]

*ontketen – veroorsaak, aangemoedig om op te tree
*buitegeregtelike – nie wettig gemagtig nie
*onderwerping – die handeling om iemand te onderwerp
*versmoring – verstikking
*geskilpunt – die handeling of proses van weerlegging of twis
*vryspreek – onskuldig bevind
*teruggekap – sê iets in antwoord op 'n opmerking op 'n sterk-bewoorde manier

IEB Copyright © 2021

3.1 Verduidelik wat die skrywer bedoel as hy sê dat Biko 'n 'aktivis' was. (Paragraaf 2) (4)

3.2 Verduidelik waarom die dood van Stephen Biko vergelyk word met die dood van George Floyd. Gebruik die bron en jou eie kennis om die vraag te beantwoord. Gee TWEE redes uit paragraaf 1. (4)

3.3 Wat het Steve Biko se dood veroorsaak, volgens die bron? (2)

3.4 Hoe het Suid-Afrikaanse dokters gereageer op Brittanje se kritiek op hul hantering van Steve Biko se dood? Verskaf EEN aanhaling om jou antwoord te staaf. (4)

3.5 Gebruik jou eie kennis om die impak van die Swartbewussynsbeweging op die Suid-Afrikaanse politiek na Biko se dood in 1977, te beoordeel. Skryf DRIE punte. (6)

[20]

60 punte

AFDELING B BRONGEBASEERDE VRAE

Bestudeer die bronne in die Bronmateriaalboekie en beantwoord die vrae wat volg.

Verwys na Bron A

4. Verskaf TWEE bewyse uit paragraaf 2 en EEN bewys uit paragraaf 3 wat toon hoe die Suid-Afrikaanse regering gedurende die 1980's probeer het om beheer oor die land te behou. (6)

5. 5.1 **Vind 'n historiese konsep in die bron wat die beste by elkeen van die volgende definisies pas. Skryf slegs die historiese konsep neer. Geen verduideliking is nodig nie.**

   5.1.1 'n Maatskappy of organisasie wat deur die regering van 'n land besit word, en wat dikwels oor politieke mag beskik. (2)

   5.1.2 'n Lid van 'n nie-amptelike militêre groep wat probeer om die regering te verander deur skielike, onverwagse aanvalle op die amptelike gewapende magte te loods. (2)

   5.1.3 'n Outoritêre regering. (2)

   5.1.4 Onenigheid oor en teenstand teen die idees van die regering. (2)

   5.1.5 Om 'n plek te omsingel, veral met 'n weermag, om die beweging van mense en voorrade in en uit die plek te beperk. (2)

   5.2 5.2.1 Die skrywer lewer bewyse wat daarop dui dat die Suid-Afrikaanse regering gedurende die 1980's nie erg verswak is deur weerstandsbewegings nie. Verskaf TWEE aanhalings om dit te ondersteun. (4)

   5.2.2 Gee EEN aanhaling uit die bron wat aantoon dat die skrywer ook erken dat weerstandsbewegings soms die regering verswak het. (2)

Verwys na Bron B

6. Hoe korrek is dit om te beweer dat die regering bedreig gevoel het deur die kerke en hul leiers? Verduidelik jou antwoord met behulp van bewyse uit die bron. Verskaf DRIE punte. (8)

7. Watter uitwerking het media-sensuur op die internasionale druk op Suid-Afrika gehad? (2)

8. Beskryf aan die hand van die bron hoe die regering die regstelsel gebruik het om beheer oor Suid-Afrika te handhaaf. Verwys na bewyse in paragraaf 3 en skryf DRIE punte neer. (6)

Verwys na Bron C

9. Hoe sal jy die stemming op die foto beskryf? Verwys na DRIE visuele leidrade op die foto om jou antwoord te ondersteun. (8)

10. Toon die foto volgens jou die ware omvang van die geweld wat die staat in die 1980's teen swartmense gebruik het? Verduidelik. (4)

IEB Copyright © 2021

Verwys na Bron D en Bron E

11. **Gebruik Bron D en Bron E om die volgende vrae te beantwoord.**

    11.1 Verduidelik hoe Bron E die bewerings in Bron D oor ANC-verwante weerstandsaktiwiteite en die regering se reaksie daarop, bevestig. Gebruik bewyse uit ALBEI bronne om jou antwoord te staaf. (4)

    11.2 Hoe betroubaar is Bron E vir 'n historikus wat die impak van massa-weerstand teen die apartheidsregering in Suid-Afrika in die 1980's bestudeer? Verduidelik. (6)

Verwys na Bron F

12. Gebruik jou eie kennis om aan te dui waarom politieke plakkate in die 1980's so algemeen deur die bevrydingsbewegings in Suid-Afrika gebruik is. (2)

13. Verduidelik waarom die regering sulke plakkate as 'n uitdaging van hul gesag sou beskou. Verskaf TWEE redes en EEN visuele leidraad vir ELKE rede uit die plakkaat. (8)

Verwys na Bron G

14. **Gebruik Bron G en jou eie kennis om die volgende vrae te beantwoord. Skryf SLEGS die antwoord neer. Geen verduideliking is nodig nie.**

    14.1 Noem TWEE 'plaaslike magsinstellings' in Suid-Afrika in die 1980's. (4)

    14.2 Het die noodtoestand die gewenste uitwerking op die weerstand gehad? (2)

    14.3 Verskaf EEN aanhaling om jou antwoord op Vraag 14.2 te staaf. (2)

    14.4 Watter woord in die gedeelte verwys na die handeling om mense van hul bande te verlos? (2)

Verwys na Bron H

15. **Gebruik Bron H en jou eie kennis om aan te dui of die volgende stelling WAAR of ONWAAR is. Skryf SLEGS WAAR of ONWAAR. Geen verduideliking is nodig nie.**

    15.1 Bron H is 'n sekondêre bron. (2)

    15.2 Die moord op aktiviste het weerstand teen die regering suksesvol belemmer. (2)

    15.3 Die UDF het in die laat 1980's deel van die Mass Democratic Movement geword. (2)

    15.4 Slegs interne verset het 'n rol gespeel in die beëindiging van apartheid in Suid-Afrika. (2)

    15.5 Die noodtoestand verwys na 'n situasie waar die Suid-Afrikaanse regering die gebruik van buitengewone optrede deur sy veiligheids-magte toegelaat het. (2)

90 punte

AFDELING C BRONGEBASEERDE OPSTEL

Gebruik Bron A tot H in die Bronmateriaalboekie om 'n brongebaseerde opstel oor die volgende onderwerp te skryf.

In watter mate het die anti-apartheidsaktiviste en organisasies in Suid-Afrika die Nasionale Party se beheer van Suid-Afrika in die 1980's verswak?

Maak seker dat jy die bronne wat verskaf word, gebruik om jou argument te konstrueer en onthou om die bronne se letters as verwysings te gebruik.

50 punte

Totaal: 200 punte

IEB Copyright © 2021